

Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, Καινοτομία και Οικονομία

Τόμ. 2 (2019)

Πρακτικά του 2ου Πανελληνίου Επιστημονικού Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Ελλάδα-Ευρώπη 2020: Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα, Νέες Τεχνολογίες, Καινοτομία και Οικονομία», Λαμία 28, 29, 30 Σεπτεμβρίου 2018

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ,
ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

▶▶▶▶

Πρακτικά
2ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή
“Ελλάδα - Ευρώπη 2020:
Εκπαίδευση, Διά Βίου Μάθηση, Έρευνα,
Νέες Τεχνολογίες, Καινοτομία και Οικονομία”
Υπό την Αιγίδα της
Α.Ε. του Προέδρου της Δημοκρατίας
κυρίου Προκοπίου Παυλόπουλου
28-30 Σεπτεμβρίου 2018, Λαμία

Οργάνωση: - Ελληνικό Ινστιτούτο Οικονομικών
της Εκπαίδευσης & Διά Βίου Μάθησης
της Έρευνας & Καινοτομίας - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Συνεργασία: - Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας
- Δήμος Λαμιέων

Επιμέλεια/Πρακτικά: Ε. Καραϊσκού & Γ. Κουτρογιάνος

Η αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην ΑεξΑΕ στην Ελλάδα

Ευθυμία Χ. Ζησίμου, Ανδρέας Η. Νιώρας,
Κωνσταντίνος Ι. Καλοβρέκτης

doi: [10.12681/elrie.1527](https://doi.org/10.12681/elrie.1527)

Η αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην ΑεξΑΕ στην Ελλάδα

Ζησίμου Ευθυμία¹, Νιώρας Ανδρέας², Καλοβρέκτης Κωνσταντίνος³

efi_zisimou@sch.gr, anioras@uth.gr, kkalovr@uth.gr

¹MSc, Δ.Ε., ²Υποψ. Διδάκτωρ, Παν. Θεσσαλίας,

³PhD, Μεταδιδακτορικός Ερευνητής, Παν. Θεσσαλίας

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα μελετά την αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (ΑεξΑΕ) στην Ελλάδα. Οι κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα σχεδόν καθημερινά σε συνδυασμό με την εμφάνιση και την ενσωμάτωση των νέων Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην εκπαίδευση, έχουν επιφέρει αλλαγές στο παραδοσιακό εκπαιδευτικό σύστημα επιβάλλοντας σε έναν βαθμό την υιοθέτηση καινοτόμων μεθόδων εκπαίδευσης. Οι αλλαγές αυτές δεν θα μπορούσαν να μην επηρεάσουν και την ΑεξΑΕ. Στη συγκεκριμένη εργασία πραγματοποιείται μια προσπάθεια καταγραφής των δυνατοτήτων που χαρακτηρίζουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης κατά την εφαρμογή τους σε προγράμματα σπουδών ΑεξΑΕ, καθώς και των οφελών που προκύπτουν.

Λέξεις κλειδιά: ΑεξΑΕ, Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, Εκπαιδευτική αξιοποίηση, Ηλεκτρονική Μάθηση.

Abstract

This paper studies the exploitation of social networking media in Open and Distance Learning. Social and economic developments that take place almost daily, coupled with the emergence and integration of new Information and Communication Technologies (ICT) into education, have led to changes in the traditional education system by imposing to some extent the adoption of innovative training methods. These changes could also have effect on Open and Distance Learning. In this paper, an attempt is made to capture the capabilities of social networking tools when applying them to Open and Distance Learning curriculum, as well as the benefits that arise.

Keywords: Open and Distance Learning, Social Networking, Educational Exploitation, E-Learning.

1. Εισαγωγή

Με την ένταξη των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων, έχει αλλάξει ριζικά ο τρόπος με τον οποίο επικοινωνούν και συνδιαλέγονται. Έτσι και ο χώρος της εκπαίδευσης δε θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστος, καθώς οι τάσεις των σύγχρονων παιδαγωγικών θεωριών κινούνται γύρω από τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων. Με την εμφάνιση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ο ρόλος της παρουσίας και της αποθήκευσης των πληροφοριών μετατρέπεται από παθητικός σε συμμετοχικός. Η Magnuson (2013) αναφέρει ότι ο Ιστός 2.0 (Web 2.0) ενισχύει πρότυπα που σχετίζονται με τη συνεργασία, την οργάνωση της πληροφορίας, τη δημιουργικότητα, τη συζήτηση και την τεχνολογική εκπαίδευση. Οι σύγχρονοι ρυθμοί της καθημερινότητας κάνουν όλο και πιο επιτακτική τη χρήση των νέων τεχνολογιών οι οποίες επιτρέπουν την εξ αποστάσεως πρόσβαση στην πληροφορία, είτε ενισχύοντας την εκπαιδευτική διαδικασία είτε αναπληρώνοντάς την λόγω αδυναμίας παρουσίας σε χώρους εκπαίδευσης. «Η αδυναμία των συμβατικών μορφών εκπαίδευσης να καλύψουν τις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας, έχουν οδηγήσει στην υιοθέτηση καινοτόμων μεθόδων εκπαίδευσης» (Lionarakis, 2003).

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, έρχονται να καλύψουν αυτές τις ανάγκες, μέσω των συμμετοχικών ιδιοτήτων τους, της ανταλλαγής γνώσεων και της συνεχούς ροής ιδεών που προσφέρουν στην

εκπαιδευτική κοινότητα. Η Ελλάδα δε θα μπορούσε να λείπει από αυτή τη νέα τάση στο χώρο της εκπαίδευσης, και αυτό γίνεται φανερό από τη συμμετοχή πολλών ελληνικών πανεπιστημίων, σχολείων και άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν πλέον έναν από τα πιο δημοφιλή μέσα επικοινωνίας ακόμα και στο χώρο της εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τους Ραπτοπούλου και Παπαβασιλείου (2011), «τα διαδικτυακά κοινωνικά δίκτυα είναι το πεδίο δράσης που οι μαθητές καταλαβαίνουν καλύτερα». Παρατηρώντας λοιπόν, αυτήν τη συνεχή τάση, έχει πραγματοποιηθεί ένας αυξανόμενος αριθμός ερευνών και έχουν δημοσιευθεί άρθρα και εισηγήσεις στον Ελληνικό χώρο σχετικά με την αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην ΑεξΑΕ.

Στην παρούσα εργασία πραγματοποιείται μια απόπειρα παρουσίασης των βασικών σημείων των πιο σημαντικών εισηγήσεων και ερευνών σχετικά με την αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην ΑεξΑΕ. Σκοπό της είναι μέσα από την αξιολόγηση και τη σύγκριση των αποτελεσμάτων, να εξαχθούν απόψεις και συμπεράσματα που θα βοηθήσουν τους ερευνητές που ενδιαφέρονται για περαιτέρω έρευνα, να ανακαλύψουν τα ουσιαστικά κενά του πεδίου στον ελλαδικό χώρο.

2. Ορισμοί

Οι όροι Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση θα ήταν χρήσιμο να αναλυθούν ξεχωριστά διότι έτσι συναντώνται και στη βιβλιογραφία.

2.1. Ανοικτή Εκπαίδευση

Η Ανοικτή Εκπαίδευση αναφέρεται σε φιλοσοφία εκπαίδευσης. Φιλοσοφία η οποία σύμφωνα με τους Λιοναράκη & Λυκουργιώτη (1998), αναφέρεται στο ιδεώδες πως η μόρφωση είναι δικαίωμα όλων των ανθρώπων και θα πρέπει να μπορούν να την απολαμβάνουν σε ολόκληρη τη διάρκεια της ζωής τους. Στην πράξη, ο βαθμός ανοικτότητας οριοθετείται από τις παραμέτρους επηρεασμού της (εκπαιδευτική πολιτική, προσβασιμότητα, εκπαιδευτικές ευκαιρίες, μεθοδολογία εφαρμογής της). Οι Nascimbeni και Burgos (2016) σημειώνουν ότι «η ανοικτή εκπαίδευση έχει τη δυνατότητα να αυξήσει την ποιότητα, την πρόσβαση και την ελκυστικότητα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης».

2.2. Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Μία οπτική της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης είναι αυτή του Holmberg (2005), ο οποίος την ορίζει ως την εκπαιδευτική διαδικασία κατά την οποία ο εκπαιδευτικός και ο εκπαιδευόμενος βρίσκονται σε φυσική απόσταση μεταξύ τους αλλά και με το φορέα εκπαίδευσης.

Τα στοιχεία εκείνα που χαρακτηρίζουν την ΑεξΑΕ και θεωρούνται απαραίτητα και επαρκή (Holden και Westfall, 2010), θα μπορούσαν να συνοψιστούν στα εξής:

Φυσική απόσταση μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου.

Ύπαρξη μιας οργάνωσης που παρέχει το περιεχόμενο (σε αντίθεση με την καθαρά αυτοκατευθυνόμενη μάθηση).

Ένα πρόγραμμα σπουδών (η μάθηση πρέπει να έχει ένα στόχο και ως εκ τούτου μια δομή).

Ύπαρξη μέτρησης της μάθησης – χωρίς αυτό το στοιχείο δε μπορεί να παρατηρηθεί ότι έχει λάβει χώρα κάποιου είδους μάθηση.

2.3. Web 2.0

Ο όρος Web 2.0 εισήχθη από τον Tim O' Reilly (2005), ο οποίος τον περιγράφει ως «την εποχή όπου οι άνθρωποι έχουν αρχίσει να συνειδητοποιούν ότι δεν έχει τόση σημασία το λογισμικό που επιτρέπει την πρόσβαση στο διαδίκτυο, αλλά οι υπηρεσίες που προσφέρονται μέσω αυτού».

Στο Web 2.0 ο χρήστης πλέον αποτελεί το επίκεντρο των υπηρεσιών που υποστηρίζονται καθώς είναι αυτός που προσθέτει αξία στην τεχνολογία και διαμορφώνει το περιεχόμενο, παύοντας να είναι απλά ένας παθητικός καταναλωτής πληροφοριών, αλλά ένας ενεργητικός παραγωγός. Όπως αναφέρει και ο Downes (2005) «το Web 2.0 δεν είναι μια τεχνολογική επανάσταση, αλλά μία κοινωνική».

Ένας ευρύτερος ορισμός του όρου είναι ο εξής: «Οι Web 2.0 τεχνολογίες είναι τεχνολογίες και εφαρμογές παγκόσμιου ιστού δεύτερης γενιάς, όπως είναι τα wikis και τα ιστολόγια, όπου οι χρήστες του διαδικτύου μπορούν να επεξεργαστούν, να δημιουργήσουν και/ή να συνεργαστούν με διαδικτυακό περιεχόμενο με εύκολο τρόπο χρησιμοποιώντας τόσο σύγχρονα όσο και ασύγχρονα εργαλεία» (Exter et al, 2012, σ. 217).

Το Web 2.0 πρόσθεσε έναν ακόμη τρόπο επικοινωνίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των ανθρώπων. Όπως σημειώνει και ο Gilmor (2004), ενώ οι άνθρωποι είχαν συνηθίσει να επικοινωνούν ένας προς έναν (αλληλογραφία, τηλέφωνο) ή ένας προς πολλούς (βιβλία, εφημερίδες, τηλεόραση), πλέον μπορούν να επικοινωνήσουν με έναν τρόπο πολλοί με πολλούς.

Οι Rosen και Nelson (2008) αναφέρουν ότι τα χαρακτηριστικά του Web 2.0 είναι η ευκολία χρήσης, ο κοινωνικός διαμοιρασμός που παρέχουν, η αλληλεπίδραση και η συνεργασία.

2.4. Μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν ένα αναπόσπαστο κομμάτι της δεύτερης γενιάς του Διαδικτύου (Web 2.0). Πρόκειται για ένα σύνολο από εργαλεία που υποστηρίζουν την κοινωνική αλληλεπίδραση μεταξύ των χρηστών στα πλαίσια του Web 2.0.

Ένας εκ των ορισμών που έχει επικρατήσει είναι αυτός που διατύπωσαν οι Kaplan και Haenlein (2010, σ. 61) που ορίζουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως ένα σύνολο διαδικτυακών εφαρμογών που στηρίζονται στις τεχνολογίες του Web 2.0, όπου οι χρήστες μπορούν να δημιουργήσουν και να ανταλλάξουν περιεχόμενο.

Επιπλέον, ο Daniel Nations (2011) δίνει τη δική του ερμηνεία για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Τα χαρακτηρίζει ως ένα δρόμο με δυο ρεύματα κυκλοφορίας, όπου ο κάθε χρήστης έχει μεν τη δυνατότητα να παρακολουθεί τις απόψεις άλλων χρηστών αλλά μπορεί να εκθέσει και τις δικές του απόψεις, πράγμα που μέχρι τότε δεν μπορούσε να το κάνει με άλλα συνηθισμένα μέσα (πχ εφημερίδες, περιοδικά, τηλεόραση, ράδιο κλπ), τα οποία τα χαρακτηρίζει ως ένα δρόμο μονής κυκλοφορίας.

Μια κατηγοριοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, τα οποία αποτελούν βασικό κομμάτι του Web 2.0, θεωρείται αυτή του Zhang (2010), ο οποίος διακρίνει τα κοινωνικά εργαλεία σε:

- Ιστολόγια (blogging-microblogging).
- Κοινωνικά δίκτυα (social networking).
- Κοινωνική σελιδοσήμανση (social bookmarking).
- Συνεργατική συγγραφή (collaborative authoring).
- Διαμοιρασμός Πολυμέσων (multimedia sharing).
- Διαδικτυακές τηλεδιασκέψεις (web conferencing).

3. Αποτελέσματα ερευνών για την αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην ΑεξΑΕ στην Ελλάδα

Στη συνέχεια παρατίθεται μια σειρά από έρευνες και εισηγήσεις που πραγματοποιήθηκαν σχετικά με την μελέτη της αξιοποίησης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην ΑεξΑΕ στην Ελλάδα.

3.1. Κοινωνικό λογισμικό

Η Μαρκέλλου (2010) πραγματοποίησε μια έρευνα, η οποία είχε ως κύριο στόχο τη διερεύνηση των δυνατοτήτων που μπορεί να προσφέρει το κοινωνικό λογισμικό (social software) στην ΑεξΑΕ. Το κοινωνικό λογισμικό αποτελεί έναν όρο, ο οποίος αναφέρεται σε ένα σύνολο εφαρμογών που παρέχουν τη δυνατότητα στους χρήστες να παράγουν διαδικτυακό περιεχόμενο, αλλά και να δημιουργούν εικονικά δίκτυα (virtual networks) με άλλους χρήστες. «Στην ουσία, περιλαμβάνει οποιοδήποτε εργαλείο ή εφαρμογή βοηθά δύο ή περισσότερα άτομα να επικοινωνήσουν/συνεργαστούν

σε πραγματικό χρόνο (σύγχρονα) ή σε διαφορετικούς χρόνους (ασύγχρονα), όντας κάθε πρόσωπο σε διαφορετική τοποθεσία» (Anderson, 2008 ο.α. στη Μαρκέλλου, σελ. 200, 2010).

Η έρευνα διεξήχθη το ακαδημαϊκό έτος 2008-2009 και είχε ως πληθυσμό – στόχο 240 φοιτητές του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ) που παρακολουθούσαν το Προπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Πληροφορική». Ως μέτρο συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το έντυπο/ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο, το οποίο περιείχε ερωτήσεις κυρίως κλειστού τύπου.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας, αυτά που έχουν μεγαλύτερη σημασία και αξίζει να αναφερθούν είναι ότι η πλειοψηφία του δείγματος (83,4%) δηλώνει αρκετή έως πάρα πολύ μεγάλη εξοικείωση με το κοινωνικό λογισμικό, ενώ τα υψηλότερα ποσοστά σημειώθηκαν σε εργαλεία που μπορεί να έχουν εκπαιδευτική διάσταση, γεγονός πολύ ενθαρρυντικό για τη χρήση του κοινωνικού λογισμικού στην ΑεξΑΕ.

Ακόμη, μεγαλύτερα ποσοστά παρατηρήθηκαν στην επικοινωνία και την ηλεκτρονική συνεργασία των φοιτητών με τους καθηγητές, εν αντιθέσει με αυτό που θα περίμενε κάποιος ότι οι φοιτητές θα επικοινωνούσαν περισσότερο μεταξύ τους. Αυτή η παρατήρηση μόνο θετικά μπορεί να ληφθεί καθώς η ΑεξΑΕ απαιτεί την αμφίδρομη επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου.

Μία άλλη παρατήρηση αρκετά ενθαρρυντική είναι ότι το δείγμα εκφράζει μία θετική άποψη ως προς τις δυνατότητες του κοινωνικού λογισμικού αναφορικά με την υποστήριξη που παρέχει στην επικοινωνία, στη συνεργασία και γενικά στη διαδικασία μάθησης στην ΑεξΑΕ.

Ίσως το πιο σημαντικό από τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας είναι ότι 9 στους 10 φοιτητές πιστεύουν ότι το κοινωνικό λογισμικό μπορεί να ενισχύσει θετικά την ΑεξΑΕ. Το ποσοστό είναι πολύ μεγάλο και πρέπει να ληφθεί σημαντικά υπόψη αυτή η παρατήρηση ώστε σε μελλοντικές εφαρμογές στην ΑεξΑΕ να χρησιμοποιηθεί το λογισμικό αυτό.

Οι τρόποι χρήσης του, σύμφωνα με την έρευνα, είναι η ενημέρωση σχετικά με τα μαθήματα και τις σπουδές, η επικοινωνία και η συνεργασία με συμφοιτητές/διδάσκοντες, η πρόσβαση σε πληροφορίες και εκπαιδευτικό υλικό, λειτουργώντας σε ομαδικά πλαίσια και εξοικονομώντας χρόνο.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ευρήματα της συγκεκριμένης έρευνας, τα οποία βάσει της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε μπορούν να θεωρηθούν έγκυρα και περιεκτικά, γίνεται κατανοητό ότι το κοινωνικό λογισμικό μόνο θετικά μπορεί να επιδράσει στην ΑεξΑΕ.

3.2. Δυνατότητες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην ΑεξΑΕ

Η επόμενη αναφορά πρόκειται για μια εισήγηση που πραγματοποιήθηκε από τους Μανούσου και Χαρτοφύλακα (2011) και η οποία είχε ως στόχο την παρουσίαση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των δυνατοτήτων αξιοποίησής τους στην εκπαίδευση και ειδικότερα στην εξ αποστάσεως πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

Στη συγκεκριμένη εισήγηση παρουσιάζονται οι δυνατότητες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης καθώς και τα χαρακτηριστικά της ΑεξΑΕ. Αναφορικά με τη χρήση τους, παρουσιάζεται ένα παράδειγμα από το Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Βρετανίας, όπου χρησιμοποιήθηκε μια ειδικά διαμορφωμένη ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης (ispot.org.uk) για την υποστήριξη της θεματικής ενότητας «Η φύση της γειτονιάς μου» του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών «Επιστήμες».

Οι πληροφορίες που παρουσιάζονται μπορούν να θεωρηθούν χρήσιμες και κατατοπιστικές περί του θέματος. Η εισήγηση αυτή αποτελεί μια άξια αναφοράς πηγή πληροφοριών, για οποιαδήποτε θεωρητική τεκμηρίωση σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα. Μεταξύ άλλων προτείνονται να διερευνηθούν οι ποικίλοι τρόποι με τους οποίους τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να λειτουργήσουν ως εκπαιδευτικά εργαλεία αλλά και οι δεξιότητες που πρέπει να καλλιεργηθούν

τόσο από τους εκπαιδευτικούς, όσο και από τους εκπαιδευόμενους ώστε να είναι εφικτή η αξιοποίησή τους.

3.3. Μέσα κοινωνικής δικτύωσης στη διδασκαλία

Η τρίτη κατά σειρά αναφορά αποτελεί μία μελέτη που πραγματοποιήθηκε από την Σαλονίκη (2011) και έχει ως κύριο στόχο τη διερεύνηση των απόψεων των καθηγητών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ) και τις προσδοκίες τους σχετικά με τις δυνατότητες και την ενσωμάτωση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη διδασκαλία.

Με έναυσμα το γεγονός ότι οι πληροφορίες στο συγκεκριμένο τομέα είναι ιδιαίτερα περιορισμένες, η έρευνα αυτή εστιάζει στη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην ΑεξΑΕ στην Ελλάδα και κυρίως στο ΕΑΠ, θέτοντας ως επιμέρους σκοπούς τον προσδιορισμό του επιπέδου εξοικείωσης των καθηγητών του ΕΑΠ με τα Web 2.0 εργαλεία, την καταγραφή των απόψεών τους σχετικά με τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και τέλος, τη μελέτη του βαθμού χρήσης αυτών των μέσων στην ΑεξΑΕ. Σε αντίθεση με την πρώτη έρευνα, που αφορούσε τις απόψεις των φοιτητών, σε αυτή το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στην πλευρά των καθηγητών, προσφέροντας τη δυνατότητα έκφρασης και των δύο πλευρών, εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και εδώ είναι αυτή του ερωτηματολογίου, το οποίο συμπλήρωσαν 36 καθηγητές που διδάσκουν στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών και στη Σχολή Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίας και πιο συγκεκριμένα σε μεταπτυχιακά τμήματα. Όσον αφορά το ερωτηματολόγιο, αποτελούνταν από 37 ερωτήσεις κλειστού τύπου, οι οποίες σχετίζονταν με την προσωπική εμπειρία και τις αντιλήψεις των διδασκόντων σε σχέση με την ένταξη και χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη διδασκαλία.

Το πρώτο από τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η έρευνα και πιο σημαντικό, είναι το ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν για τον εκπαιδευτικό κόσμο επανάσταση που εισάγει νέα δεδομένα στη διδασκαλία και θέτει υπό αμφισβήτηση τις μέχρι τώρα πρακτικές.

Ένα εξίσου σημαντικό αποτέλεσμα είναι το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος δε γνωρίζει ούτε τις δυνατότητες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ούτε τους τρόπους χρήσης τους, αντιμετωπίζοντάς τα με επιφυλακτικότητα και χρησιμοποιώντας Web 1.0 εργαλεία, όπως το e-mail. Ακόμη ένα αποτέλεσμα που διεξήχθη από την έρευνα είναι ότι οι διδάσκοντες που χρησιμοποιούν τα κοινωνικά δίκτυα, χρησιμοποιούν κυρίως τα πιο γνωστά, όπως το Facebook και το MySpace και κυρίως για προσωπικούς λόγους κι όχι ως εκπαιδευτικά εργαλεία.

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να καταγραφεί ότι η πλειοψηφία του δείγματος δεν είναι εξοικειωμένη με τα Web 2.0 εργαλεία και κυρίως με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ενώ παρατηρείται έλλειψη ή ακόμα και απουσία ψηφιακής κατάρτισης στο εκπαιδευτικό προσωπικό του ΕΑΠ. Δεδομένου ότι το ΕΑΠ αποτελεί ένα ίδρυμα κατεξοχήν εκπαίδευσης από απόσταση, το οποίο θα πρέπει να προσαρμόζεται στις νέες τάσεις και εξελίξεις, τα συμπεράσματα αυτά μπορούν να θεωρηθούν από πολλούς απογοητευτικά. Για το λόγο αυτό, η έρευνα κλείνει με κάποιες προτάσεις αλλά και πιθανές εφαρμογές των εργαλείων αυτών, έτσι ώστε να αποτελέσουν εφαλτήριο για την αναβάθμιση των υπηρεσιών που προσφέρει το ΕΑΠ και να υιοθετηθούν πλήρως στην εκπαιδευτική του διαδικασία.

3.4. Διαδικτυακές πλατφόρμες

Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά σε μία ακόμα εισήγηση, η οποία πραγματοποιήθηκε από την Στιβακτάκη (2012) και επικεντρώνεται στην παρουσίαση κάποιων διαδικτυακών πλατφορμών, οι οποίες υποστηρίζουν την ψηφιακή κοινωνική δικτύωση και μπορούν να αξιοποιηθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Κατά την εισήγηση, παρουσιάζονται οι πιο γνωστές πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, τα μειονεκτήματά και τα πλεονεκτήματά τους καθώς και η εφαρμογή αυτών στην εκπαίδευση και πιο ειδικά στην ΑεξΑΕ. Οι πληροφορίες που παρουσιάζονται αναφέρονται

στο ποιες είναι οι πιο δημοφιλείς κοινωνικές πλατφόρμες αλλά και το πώς αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν στη μαθησιακή διαδικασία από απόσταση.

Τα συμπεράσματα στα οποία οδηγείται η εν λόγω μελέτη αφορούν στις δυνατότητες των πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης που παρουσιάστηκαν καθώς και την αντίληψη που διέπει την αξιοποίησή τους στην εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, οι πλατφόρμες που είναι σχεδιασμένες με τέτοιο τρόπο ώστε να εξυπηρετούν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και την ανάπτυξη διασχολικών ή άλλων συνεργασιών είναι οι Ning, Moodle, Edmodo και ThinkQuest. Οι πλατφόρμες αυτές, εκτός των άλλων, προσφέρουν και δυνατότητες για επικοινωνία, ενώ η EduTube αξιοποιείται περισσότερο για την ανάπτυξη και ένταξη ψηφιακού υλικού με τη μορφή βίντεο στην εκπαιδευτική διαδικασία.

3.5. Μάθηση 2.0 plus

Η τελευταία αναφορά είναι αυτή ενός έργου ενημέρωσης με όνομα «Μάθηση 2.0 plus» (Mathisi 2.0, 2013), το οποίο έχει ως κύριο στόχο τη μελέτη και την καταγραφή καινοτομικών πρωτοβουλιών και καλών πρακτικών για την εκπαίδευση και μάθηση 2.0. Πρόκειται ουσιαστικά για μια πρωτοβουλία η οποία προσπαθεί να συμβάλλει στην ενημέρωση των νέων, μαθητών, φοιτητών, εκπαιδευτικών, γονέων και κάθε άλλου ενδιαφερόμενου σχετικά με τα Web 2.0 εργαλεία αλλά και τις δυνατότητες που αυτά προσφέρουν για συνεργασία στην εκπαίδευση και στη δια βίου μάθηση.

Παράλληλα όμως, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, *«οι δραστηριότητες που σχεδιάζονται με τα εργαλεία αυτά ... μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να ενισχύσουν και να βελτιώσουν την εκπαιδευτική διαδικασία και δη την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, κι όχι για να υποκαταστήσουν το συμβατικό τρόπο διδασκαλίας»* (Mathisi 2.0, 2013, σ. 15).

Το συγκεκριμένο έργο, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένας πλήρης οδηγός χρήσης των Web 2.0 εργαλείων στην εκπαίδευση γενικά, αλλά και στην ΑεξΑΕ ειδικότερα. Καλύπτει σφαιρικά το θέμα, από μια απλή αναφορά στα Web 2.0 εργαλεία και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τη χρήση αυτών σε παγκόσμιο επίπεδο αλλά και στην Ελλάδα, τη χρήση τους στην εκπαίδευση και στην ΑεξΑΕ, μέχρι την αναφορά σε πραγματικά παραδείγματα χρήσης τους, τόσο σε διεθνές όσο και σε τοπικό επίπεδο. Επίσης, αναφέρονται ενδεικτικές καλές πρακτικές αλλά και ενδιαφέρουσες δράσεις για την εκπαίδευση και τη μάθηση 2.0 για την περίπτωση της Ελλάδας.

4. Συμπεράσματα

Από την μελέτη των παραπάνω ερευνών γίνεται αντιληπτό ότι η ανάπτυξη των Web 2.0 εργαλείων και ειδικά των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, μπορεί να αποτελέσει το εφαλτήριο για την αναβάθμιση των παρεχόμενων εκπαιδευτικών προγραμμάτων στην ΑεξΑΕ.

Πιο συγκεκριμένα, η εφαρμογή του κοινωνικού λογισμικού απέδειξε ότι ενισχύει όχι μόνο την επικοινωνία μεταξύ των εκπαιδευόμενων, αλλά και μεταξύ εκπαιδευόμενων και εκπαιδευτών. Επίσης το μεγάλο ποσοστό (83,4%) των εκπαιδευόμενων που δηλώνουν εξοικειωμένοι με το κοινωνικό λογισμικό και ειδικά με εφαρμογές που έχουν εκπαιδευτική διάσταση, καταδεικνύει την αναγκαιότητα της ενσωμάτωσής του στην ΑεξΑΕ.

Για την ομαλότερη ενσωμάτωση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην ΑεξΑΕ, θα πρέπει να μελετηθούν και να ληφθούν υπ' όψη οι προτάσεις που αναφέρονται στην πρώτη εισήγηση αναφορικά με τους τρόπους που τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να λειτουργήσουν ως εκπαιδευτικά εργαλεία.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της δεύτερης έρευνας, για την επίτευξη των παραπάνω, κρίνεται απαραίτητη η εξοικείωση των εκπαιδευτών με τα περιβάλλοντα και τις δυνατότητες που παρέχουν τα Web 2.0 εργαλεία.

Οι προτάσεις που καταγράφονται στην δεύτερη εισήγηση, σχετικά με τις δυνατότητες που προσφέρει η αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην εκπαίδευση και ειδικότερα στην ΑεξΑΕ, αναφέρουν ότι παρά το ότι η προσαρμογή τους στα παραδοσιακά μοντέλα μάθησης, μπορεί να είναι ελάχιστα επίπονη, δεν μπορεί όμως το γεγονός αυτό να αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα ενσωμάτωσης.

Τα αποτελέσματα των ερευνών καταδεικνύουν ότι τόσο οι εκπαιδευόμενοι όσο και οι εκπαιδευτικοί είναι πλέον «ψηφιακά ώριμοι» να υιοθετήσουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ταυτόχρονα νιώθουν την ανάγκη χρήσης νέων τεχνολογιών και μεθόδων που θα ερεθίζουν και θα κρατούν αμείωτο το ενδιαφέρον για μάθηση.

Μια πρόταση για περαιτέρω έρευνα θα μπορούσε να είναι η διερεύνηση σε διάφορα ανοικτά Πανεπιστήμια σε ευρωπαϊκό ή και σε παγκόσμιο επίπεδο, των μεθόδων ενσωμάτωσης και χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην ΑεξΑΕ, ώστε να αναδειχθούν και να καταγραφούν καλές πρακτικές.

Επιπροσθέτως θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μια έρευνα ώστε να καταγραφούν τα ποσοτικά και τα ποιοτικά μεγέθη που σημείωσαν θετικό πρόσημο, στα ανοικτά Πανεπιστήμια που ενσωμάτωσαν τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης σε συμβατικές μεθόδους διδασκαλίας.

Βιβλιογραφία

- Anderson, T. (2005). Distance learning: Social software's killer app? *ODLAA 2005 Conference*, Adelaide, Australia.
- Downes, S. (2005). E-learning 2.0. Ανακτήθηκε από: <http://www.downes.ca> στις 20 Φεβρουαρίου 2018.
- Exter, K., Rowe, S., Boyd, W., & Lloyd, D. (2012). *Using Web 2.0 Technologies for Collaborative Learning in Distance Education—Case Studies from an Australian University*. doi:10.3390/fi4010216
- Gillmor, D. (2004). *We the Media: Grassroots Journalism by the People, for the People* (chap. 2 The Read-Write Web). Ανακτήθηκε από: <http://www.authorama.com/we-the-media-3.html> στις 18 Φεβρουαρίου 2018.
- Holden, T. J., & Westfall, J. P. (2010). *An instructional media selection guide for distance learning – implications for blended learning featuring and introduction to virtual worlds*. United States Distance Learning Association. Ανακτήθηκε από http://www.usdla.org/assets/pdf_files/AIMSGDL%20nd%20Ed.styled_010311.pdf στις 22 Φεβρουαρίου 2018.
- Holmberg, B. (2005). *The evolution, principles and practices of distance education*. Oldenburg: Bis.
- Kaplan, A., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53(1), 59–68.
- Lionarakis, A. (2003). *A preliminary framework for a theory of Open and Distance Learning – the evolution of its complexity*, in Andras Szucs and Erwin Wagner (Eds). *The Quality Dialogue, Integrating Quality Cultures in Flexible, Distance and eLearning*.
- Magnuson, M. (2013). Web 2.0 and Information Literacy Instruction: Aligning Technology with ACRL Standards – *The Journal of Academic Librarianship*, 39, 244–251.
- Mathisi 2.0 (2013). Ανακτήθηκε από <http://mathisi20.gr/news/announcements/i822>
- Nascimbeni, F., & Burgos, D. (2016). In Search for the Open Educator: Proposal of a Definition and a Framework to Increase Openness Adoption Among University Educators, *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 17(6). doi: <https://doi.org/10.19173/irrodl.v17i6.2736>
- Nations, D. (2011). *What is Social Media?* Ανακτήθηκε από: <http://webtrends.about.com/od/web20/a/social-media.htm> στις 6 Μαρτίου 2018.
- O' Reilly, T. (2005). Not 2.0. Ανακτήθηκε από <http://radar.oreilly.com/2005/08/not-20.html> στις 20 Φεβρουαρίου 2018.
- Rosen, D., & Nelson, C. (2008). *Web 2.0: A New Generation of Learners and Education*. Ανακτήθηκε από <http://web2-tesol.wikispaces.com/file/view/Web+2.0+a+new+generation+of+learners+and+education.pdf> στις 20 Φεβρουαρίου 2018.

- Zhang, J. (2010). *Social media and distance education*. Ανακτήθηκε από: <https://www.scribd.com/document/160525480/Social-Media-and-Distance-Education-De-Oracle> στις 6 Μαρτίου 2018.
- Λιοναράκης, Α., & Λυκουργιώτης, Α. (1998). Ανοικτή και Παραδοσιακή Εκπαίδευση. Στο Βεργίδης, Δ., Λιοναράκης, Α., Λυκουργιώτης, Α., Μακράκης, Β., Ματραλής, Χ. (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Θεσμοί και λειτουργίες*, (Τομ. Α' σσ. 19–35). Πάτρα: ΕΑΠ.
- Μανούσου, Ε., & Χαρτοφύλακα, Τ. (2011). Κοινωνικά Δίκτυα και Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης στην εξ Αποστάσεως Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. *2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πάτρας, 28-20 Απριλίου 2011* (σσ. 497–510).
- Μαρκέλλου, Π. (2010). *Δυνατότητες αξιοποίησης του κοινωνικού λογισμικού στην ΑεξΑΕ*. Α. Πρακτικά 7ου Πανελλήνιου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση», τόμος ΙΙ, σ. 199-206, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Κόρινθος, 23-26 Σεπτεμβρίου 2010.
- Ραπτοπούλου, Χ., & Παπαβασιλείου, Χ. (2011). Αξιοποίηση Κοινωνικών Δικτύων στην Εκπαίδευση. Ανακτήθηκε από <http://learn20.wikispaces.com> στις 18 Φεβρουαρίου 2018.
- Σαλονίκη, Μ. (2011). *Οι δυνατότητες των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση: η περίπτωση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου*. Πρακτικά 6ου Πανελλήνιου Συνεδρίου των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ «Αξιοποίηση των Τεχνολογιών και της Επικοινωνίας στη Διδακτική Πράξη», (σσ. 1–5), Σύρος, 6-8 Μαΐου 2011.
- Στιβακτάκη, Μ. (2012). Πλατφόρμες ανάπτυξης κοινωνικών δικτύων στο σύγχρονο σχολείο. *6ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Διδακτική της Πληροφορικής»*, (σσ. 401–406), Φλώρινα, 20-22 Απριλίου 2012.